

Norbert Font i Sagué (1874–1910)

100 anys de terminologia geològica. El *Curs de geologia dinàmica i estratigràfica aplicada a Catalunya* de Norbert Font i Sagué (1905)

SALVADOR REGUANT
Institut d'Estudis Catalans
Universitat de Barcelona

TERMINÀLIA 0 (2009): 49-50
DOI: 10.2436/20.2503.01.6 · ISSN: 2013-6692

L'any 1905 es va publicar un llibre de geologia de prop de 500 pàgines en català, un manual el títol del qual explica perfectament el seu contingut. Aquest llibre *Curs de geologia dinàmica i estratigràfica aplicada a Catalunya*, amb un pròleg d'un altre il·lustre geòleg català —l'enginyer de mines Lluís Marià Vidal—, és segurament el primer text extens en llengua catalana dedicat a les ciències de la Terra, com ho remarca el començament del mateix pròleg: «Un tractat de Geologia, y escrit en català. ¡Benvingut sia! Exclamaran ab mi tots quants tinguen dintre son cor lloch per l'amor a la patria y per les ciències naturals.»

En aquell moment, Catalunya tenia alguns geòlegs il·lustres, principalment el mateix Vidal i el Dr. Jaume Almera, a redós del qual visqué i treballà Norbert Font i Sagué. Tant ell com Almera eren preveres de la diòcesi de Barcelona, a part d'haver cursat estudis i haver aconseguit el títol de Llicenciat i Doctor en Ciències Naturals en les universitats espanyoles.

Norbert Font i Sagué nasqué a Barcelona el 17 de setembre de 1874 i morí prematurament als 35 anys el dia 19 d'abril de 1910. Aquesta curta vida no el privà de ser un autor fecund en diverses matèries, a través dels diaris i revistes del seu temps. Pel que fa a la geologia, en la seva bibliografia hem pogut comptabilitzar més de 140 treballs, dels quals una trentena són articles periodístics, més de 100 són articles publicats a revistes ja especialitzades en ciència. Tota aquesta producció és escrita en català, fora de 13 en castellà. Pel que fa als

Font: Biblioteca digital del Real Jardín Botánico de Madrid

llibres, en publicà cinc, el primer dels quals és el llibre a què ens referim. També reuní en fascicles articles publicats separadament dedicats a un mateix tema.

Abans d'ell, ni Almera ni Vidal publicaren gran cosa en català i, sobretot, res que es pugui comparar en grandària i completesa com el llibre que comentem. En aquest sentit, es pot dir que l'any 2005 es van complir cent anys de l'entrada del català com a llengua culta en matèries relacionades amb les ciències de la Terra. L'interès, doncs, d'aquesta publicació ens ha fet pensar que podia ser interessant una anàlisi elemental del seu contingut terminològic per a veure quins termes usaven aleshores, i fins a quin punt difereixen dels usats ara en català.

La conclusió general és que els termes són gairebé sempre iguals que els empleats ara i la diferència més notable es troba en la grafia anterior a la normalització de la llengua catalana impulsada per Pompeu Fabra. No obstant això, pot ser interessant concretar aquests fets d'una manera més detallada i mostrar quina ha estat l'anàlisi a què hem sotmès el text.

La terminologia geològica de Norbert Font i Sagué

Hem deixat a part els termes paleontològics, ja que pertanyen al món de la terminologia biològica, i ens hem centrat en els de geodinàmica, mineralogia, petrologia, estratigrafia i geologia històrica.

La recerca ha estat feta a l'atzar en un primer moment, però després s'han buscat algunes pàgines particularment denses de termes geològics. El resultat ha estat l'anàlisi de 63 pàgines i els termes que hem seleccionat són uns 240.

Prescindint dels aspectes ortogràfics que fan que bastant més del 25 % estiguin escrits amb grafies no acceptades actualment, la majoria de termes són encara d'ús.

Per a analitzar aquest aspecte hem fet servir el *Diccionari de geologia* d'Oriol Riba i Arderiu, publicat l'any 1997 per l'Institut d'Estudis Catalans i Enciclopèdia Catalana. Aquest és un diccionari particularment complet, que conté prop de 22.000 termes.

Només 17 termes del llibre de Font i Sagué no els hem trobat al diccionari esmentat. En algun cas es tracta de termes comuns que es troben en els diccionaris ordinaris. En els altres casos, hem consultat el *Glossary of Geology* de l'American Geological Institute (R. L. Bates i J. A. Jackson, editors) i hi hem trobat 9 termes, gairebé tots indicats com a «obsolets» o «no recomanables».

En un cas concret, en el terme *basaltita*, considerat no recomanable, hi ha una nota que demostra com Font i Sagué estava al cas de la ciència del seu temps, ja que aquest terme es va fer reviu en el Congrés Geològic Internacional l'any 1900.

Excepcionalment, hem trobat el terme *neozoïc* (escrit en el diccionari de Font i Sagué com a *neoçoïc*) que, encara que en seria explicable la creació, no hem vist mai enlloc.

La categoria del Dr. Norbert Font i Sagué com a científic és ben coneguda, però també cal afegir-hi el fet important de ser el primer geòleg que ha fet servir el català com a llengua científica, traduint, creant i adaptant els termes usats en les ciències de la Terra, fonamentalment existents en la literatura francesa, anglesa i alemanya del seu temps. ✿